

Geliş Tarihi:

11.02.2022

Kabul Tarihi:

14.12.2022

Yayımlanma Tarihi:

31.12.2022

Kaynakça Gösterimi: Öztürk, F., Zümbül, D., & Akça, F. (2022). Online ve yüz yüze psikolojik danışmaya ilişkin tutum ile çevrimiçi mahremiyet kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi: Bursa ili örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(45), 1071-1095. doi: 10.46928/iticusbe.1072045

ONLINE VE YÜZ YÜZE PSİKOLOJİK DANIŞMAYA İLİŞKİN TUTUM İLE ÇEVİRİMİÇİ MAHREMİYET KAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: BURSA İLİ ÖRNEĞİ

Araştırma

Firdevs Öztürk

Sorumlu Yazar (Correspondence)

firdevssoysalozturk@gmail.com

Damla Zümbül

pd.damlazumbul@gmail.com

Figen Akça

Bursa Uludağ Üniversitesi

figenakca@uludag.edu.tr

Firdevs Öztürk, Bursa Uludağ Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisidir. Bu alanda araştırmalar yapmaktadır.

Damla Zümbül, Bursa Uludağ Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisidir. Bu alanda araştırmalar yapmaktadır.

Prof. Dr. Figen Akça, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı profesörüdür. Bu alanda ders vermekte ve araştırmalar yapmaktadır.

ONLİNE VE YÜZ YÜZE PSİKOLOJİK DANIŞMAYA İLİŞKİN TUTUM İLE ÇEVİRİMİÇİ MAHREMİYET KAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: BURSA İLİ ÖRNEĞİ

Firdevs Öztürk
firdevssoysalozturk@gmail.com
Damla Zümbül
pd.damlazumbul@gmail.com
Figen Akça
figenakca@uludag.edu.tr

Özet

Amaç: Bu araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin online ve yüz yüze psikolojik danışmaya ilişkin tutumlarını belirlemek ve sahip oldukları tutumun çevrimiçi mahremiyet kaygısı ile ilişkisini değerlendirmektir.

Yöntem: Çalışma amacı doğrultusunda Bursa Uludağ Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan toplam 212 (167 kadın, 45 erkek) öğrenciden veri toplanmıştır. Verilerin toplanmasında Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Ölçeği-Kısa Form, Online ve Yüz yüze Psikolojik Danışma Tutum Ölçeği, Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Ölçeği-Çevrimiçi Güven alt boyutu ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde Basit Doğrusal Korelasyon kullanılmıştır.

Bulgular: Elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet ölçeği güven alt boyutu ile online danışmanın rahatsızlığı alt boyutu arasında zayıf düzeyde ($r=-.148, p<.01$) ve yüz yüze danışmanın değeri alt boyutu arasında zayıf düzeyde ($r=-.176, p<.05$) pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Bir başka deyişle, çevrimiçi mahremiyet kaygısı taşıyan öğrencilerin online danışmadan daha fazla rahatsızlık duyduğu ve yüz yüze danışmayı daha değerli buldukları gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları ile online danışma değerine ilişkin tutumları arasında zayıf düzeyde ($r=.371, p<.01$), yüz yüze danışmanın değerine ilişkin tutumları arasında orta düzeyde ($r=.557, p<.01$) pozitif yönlü bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Bir başka deyişle psikolojik yardım almaya ilişkin olumlu tutumu olan öğrencilerin hem online danışmanın hem de yüz yüze danışmanın değerine karşı olan tutumları da olumlu yönde olmuştur.

Özgünlük: Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler online etkinliklerin nitelik ve niceliğini arttırmış, Covid-19 pandemisi ile birlikte ivme kazanmıştır. Daha önceki yıllarda temkinli yaklaşılan bir konu olan online psikolojik danışma uygulamaları bu kez hızla bu gelişmelere ayak uydurmaya başlamıştır. Online psikolojik danışmada gizlilik ve mahremiyeti olumsuz yönde etkileyecek tehditlerin varlığı, bireylerin online psikolojik danışmaya karşı tutumunu etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, online ve yüz yüze psikolojik danışmaya ilişkin tutumlarının belirlenmesi ve sahip olunan tutumun çevrimiçi mahremiyet kaygısı ile ilişkisinin değerlendirilmesi, üniversitelerde yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri adına önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum, Online Psikolojik Danışma, Yüz Yüze Psikolojik Danışma, Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı

JEL Sınıflandırması: I2

AN INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ATTITUDE TOWARDS ONLINE AND FACE-TO-FACE COUNSELING AND ONLINE PRIVACY CONCERN: BURSA CITY CASE

Abstract

Purpose: The main purpose of this study is to determine the attitudes of university students towards online and face-to-face counseling and to evaluate the relationship between their attitudes and online privacy concern.

Method: Data were collected from a total of 212 (167 female, 45 male) students studying at Bursa Uludağ University. Attitude Towards Seeking Psychological Help Scale-Short Form, Online and Face-to-face Counseling Attitude Scale, Online Privacy Concern Scale-Trust sub-dimension and Demographic Information Form were used to collect data. Pearson Correlation were used in the analysis of the data.

Findings: According to the findings, a positive correlation was found between the online privacy scale's trust sub-dimension and the online counselor's discomfort sub-dimension ($r=-.148$, $p<.01$). Similarly, a positive correlation was found between the online privacy scale's trust sub-dimension and the value of face-to-face counseling ($r=-.176$, $p<.05$). In other words, it was observed that students with online privacy concerns were more uncomfortable with online counseling and found face-to-face counseling more valuable. In addition, a positive relationship was found between the attitude towards seeking psychological help and the attitude towards the value of online counseling ($r=.371$, $p<.01$). Moreover, a positive relationship was found between the attitude towards seeking psychological help and the attitude towards the value of face-to-face counseling ($r=.557$, $p<.01$). In other words, students who have a positive attitude towards seeking psychological help also have positive attitudes towards the value of both online and face-to-face counseling.

Originality: Technological developments in recent years have increased the quality and quantity of online activities and gained momentum with the Covid-19 pandemic. Online psychological counseling practices, which were a subject that was approached cautiously in previous years, started to keep up with these developments rapidly. The existence of threats that may negatively affect privacy and confidentiality in online counseling can affect individuals' attitudes towards online counseling. In this context, determining the attitudes towards online and face-to-face counseling and evaluating its relation to online privacy concern are important for the counseling services carried out in universities.

Keywords: *Attitude Towards Seeking Psychological Help, Online Counseling, Face-To-Face Counseling, Online Privacy Concern*

JEL Classification: I2

GİRİŞ

Psikolojik danışma, bireyin kendini anlaması, farkındalık kazanması, problemlerini tanımlaması ve çözüm yolları üretmesi, kararlar alması, çevresiyle uyumlu ve sağlıklı iletişim halinde olması ve kendini geliştirmesi için uzman kişiler tarafından profesyonel bir yardım süreci olarak tanımlanmaktadır (Tan, 2000). Bu yardım hizmetini veren kişi psikolojik danışman, yardım hizmetini alan kişi ise danışan olarak tanımlanmaktadır. Çevrimiçi psikolojik danışma ise, en genel tanımıyla, danışan veya grup halindeki danışanlara, bilgisayar ve dijital teknolojiyi kullanılarak uygulanan ruh sağlığı müdahalesi olarak ifade edilmektedir (Barak ve Grohol, 2011). Richards ve Viganò (2012) çevrimiçi psikolojik danışmayı, danışan ve danışman arasındaki terapötik ilişkinin ve terapötik müdahalelerin bilgisayar ve internet destekli iletişim teknolojilerinin yer aldığı çevrimiçi platformlarda yürütülmesi olarak tanımlamaktadır. Türk PDR Derneği (2011) ise çevrimiçi psikolojik danışmayı, psikolojik yardıma ihtiyaç duyan birey ile bu yardım hizmetini sağlayan psikolojik danışman arasındaki ilişkinin telefon veya internet aracılığıyla ve iyileştirici müdahalelerin de bu ortamda gerçekleştirilmesi olarak belirtmiştir.

Bu alanda yapılan ilk yorumlardan biri olarak, Cook ve Doyle (2004) çevrimiçi psikolojik danışmayı büyüyen bir alan olarak değerlendirmişlerdir. Bu değerlendirmeyi destekler nitelikte, son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler doğrultusunda çevrimiçi psikolojik danışma oldukça yaygın kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde pek çok birey, ekonomik nedenler, vakit bulma konusunda yaşanan güçlükler, evden çıkabilme ile ilgili yaşadığı zorluklar (engel durumu, sosyal fobi, mesafeler vb.), yaşadıkları konumdan dolayı psikolojik destek alabilecekleri kurum veya uzmanların olmayışından kaynaklı zorluklar nedeniyle çevrimiçi psikolojik danışma hizmetinden yararlanmayı tercih edebilmektedirler.

Çevrimiçi psikolojik danışma mesafelerin üstesinden gelme, ruh sağlığı uzmanına kolayca ulaşamayan bireylerin ihtiyaçları olan hizmeti almasını kolaylaştırma, zaman ayıramayan danışmanlar için pratiklik sağlama gibi pek çok avantajıyla hem kolay hem de ulaşılabilir bir alternatif olarak karşımıza çıkmaktadır (Zeren ve Bulut, 2018). Ayrıca Barak, Hen, Boniel Nissim ve Shapira (2008) farklı problemleri olan 9764 danışanı ele alarak yürüttükleri meta-analiz çalışmasında, çevrimiçi psikolojik danışmanın yüz yüze psikolojik danışma kadar etkili olduğu belirtmişlerdir. Öte yandan, çevrimiçi psikolojik danışmanın, danışanın beden dilinin ve sözsüz mesajlarının tam anlamıyla anlaşılabilmesi, mahremiyetin ve gizliliğin sağlanmasının zor olması, şimdi ve buradalığın yaşanmasını zorlaştırması, ciddi ve ağır psikolojik rahatsızlıklarla mücadele eden bireyler için uygun olmaması gibi dezavantajları da bulunmaktadır (Özdemir ve Barut, 2020).

İster yüz yüze ister çevrimiçi psikolojik danışma olsun, psikolojik danışmada güvenlik ve gizlilik en önemli unsurlar arasındadır. Gizlilik psikolojik danışmanlar için etik bir zorunluluk olmakla birlikte, gizliliğin sağlanması ve danışanın gizliliğin sağlanacağına olan güveni, terapötik ittifakın kurulması ve iyileştirici müdahalelerin etkin olabilmesi için büyük önem arz etmektedir (Zeren ve Bulut, 2018).

Buna nazaran psikolojik danışma hizmeti çevrimiçi platformlarda verildiğinde gizliliği sağlamak daha zor olabilmektedir. Çünkü çevrimiçi psikolojik danışma, mahremiyet/gizlilik, kişisel bilgilerin korunması, çevrimiçi platformları güvenle kullanma gibi sorunları da beraberinde getirmiştir (Damar, 2019). Geleneksel yüz yüze psikolojik danışmadan farklı olarak, çevrimiçi psikolojik danışmada, danışanın bulunduğu ortamın mahremiyete izin vermemesi, bilgisayar korsanları, virüsler, kullanılan teknolojik araç gereçlerin çalınması, bir şekilde harici ya da sabit diske zarar gelmesi, şifrelenmemiş dosyalara erişim, şahsi cihazlara izinsiz girişler gibi riskler ve tehditler söz konusudur (Zeren, 2020). Bu riskler ve tehditler, danışanların çevrimiçi psikolojik danışmaya ilişkin tutumunu etkileyebilmektedir.

Uluslararası alanyazın incelendiğinde, çevrimiçi mahremiyete ilişkin kaygı ve online psikolojik danışmaya karşı tutumun ilişkisini konu alan çalışmalar mevcuttur (Erdem, Bardakçı ve Erdem, 2016; Novella, Ng ve Samuolis, 2020; Richards ve Viganó, 2013; Shaughnessy, Rocheleau, Kamalou ve Moscovitch, 2017; Youn, 2009). Young (2005) danışanların çevrimiçi psikolojik danışmaya ilişkin kaygılarını incelediği araştırmasında, katılımcıların %52'sinin mahremiyet eksikliğini nedeniyle çevrimiçi psikolojik danışmaya ilişkin endişe duyduklarını belirtmiştir. Katılımcılar, özellikle, çevrimiçi psikolojik danışman ile yaptıkları görüşmelerin kaydının tutulabileceğinden ve eşlerinin ya da işverenlerinin çevrimiçi psikolojik danışman ile paylaştıkları özel düşünceleri potansiyel olarak görebileceklerinden endişe duyduklarını belirtmişlerdir (Young, 2005). Başka bir açıdan, Cipolletta ve Mocellin (2017)'in İtalyan psikologların çevrimiçi psikolojik danışmaya ilişkin tutumlarını inceledikleri çalışmalarında uzmanların %28'inin çevrimiçi danışmanlık hizmetlerinin kullanıcıların mahremiyetini garanti edemeyeceğini belirttiklerini bildirmişlerdir. Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi ve yüz yüze danışmanlığa yönelik tutumlarının incelendiği çalışmalarda, öğrencilerin yüz yüze danışmanlığa kıyasla çevrimiçi danışmaya karşı daha fazla algılanan rahatsızlık ifade ettiklerini saptanmıştır (Bird, 2018; Lewis, Coursol, Bremer ve Komarenko, 2015; Rochlen, Beretvas ve Zack, 2004). Amos vd. 2020), Ganalı üniversite öğrencileri ile yürüttükleri nitel çalışmada çevrimiçi psikolojik danışma alan öğrencilerin seanslar yüz yüze olmadığı için en çok danışmanlarına güvenmekte zorlandıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde, üniversite öğrencilerinin çevrimiçi ve yüz yüze danışmanlık aramaya yönelik tutumları ve yardım arama niyetlerinin incelendiği çalışmada, üniversite öğrencilerinin önemli ölçüde daha yüksek seviyelerde çevrimiçi danışmanlığa karşı rahatsızlık belirttikleri bildirilmiştir (Bird, Chow ve Yang, 2020).

Ulusal alanyazın incelendiğinde, Erdem, Bardakçı ve Erdem (2016) üniversite öğrencilerinin çevrimiçi danışmanlık hizmeti alma davranışlarını belirlemek amacıyla yürüttükleri çalışma kapsamında, çevrimiçi danışmanlık alma niyetindeki varyansın en çok internet kaygısından etkilendiğini belirtmişlerdir. Bir başka çalışmada, üniversite öğrencilerin, psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti veren bir birimin okudukları fakülte içerisinde veya kolaylıkla ulaşabilecekleri bir konumda bulunmasını tercih ettikleri belirtilmiştir (Şensoy ve diğerleri, 2018). Bunun yanın sıra, üniversite psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti sağlayan merkezlerde sunulan yardımların verilmiş

şekline bakıldığında, en az online ve telefonla yardımın talep edildiği görülmektedir (Erkan, Cihangir Çankaya, Terzi ve Özbay, 2012). Benzer şekilde, üniversite öğrencilerinin çevrimiçi danışmanlığa karşı olumlu tutumlar bildirdikleri fakat teknik sınırlamalar ve gizlilik sorunları gibi çevrimiçi danışmanlıkla ilgili bazı endişeleri ve şüphelerinin olduğunu bildiren çalışmalar mevcuttur (Bacıoğlu ve Kocabıyık, 2019; Zeren ve diğerleri, 2020).

Araştırmanın Amacı Ve Araştırma Soruları

Çevrimiçi psikolojik danışmada gizlilik ve mahremiyetin ihlali gibi tehditlerin varlığı, bireylerin çevrimiçi psikolojik danışmaya karşı tutumunu etkileyebilmektedir. Yukarıdaki açıklamalardan hareketle, çevrimiçi psikolojik danışmaya giderek daha fazla ihtiyaç duyulmasına rağmen, mahremiyet kaygısı ya da güven duygusu gibi tehditler nedeni ile çevrimiçi psikolojik danışmaya karşı tutumun daha hassas hale geldiği ve yüz yüze danışmanlığın daha fazla tercih edilme eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin çevrimiçi ve yüz yüze psikolojik danışmaya ilişkin tutumlarını belirlemek ve sahip oldukları tutumun çevrimiçi mahremiyet kaygısı ile ilişkisini değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu genel amaç çerçevesinde oluşturulan araştırma soruları şu şekildedir:

- Katılımcıların psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları, yüz yüze ve çevrimiçi danışmaya yönelik tutumları ve çevrimiçi mahremiyet tutumları ne düzeydedir?
- Katılımcıların psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları, çevrimiçi ve yüz yüze psikolojik danışmaya ilişkin tutumları ve çevrimiçi mahremiyet kaygıları arasındaki ilişki nedir?
- Katılımcıların psikolojik desteğe ihtiyaç duydukları hizmet alanları ve problem durumları nedir?
- Katılımcıların üniversitelerinde psikolojik destek alabilecekleri kurum ve kişilere dair farkındalık düzeyleri nedir?

Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın, psikolojik danışmaya en çok ihtiyaç duyan gruplardan biri olan üniversite öğrencilerinin (Cüceloğlu, 2009) çevrimiçi ve yüz yüze psikolojik danışmaya ilişkin tutumlarının betimlenmesinde ve bu konudaki kafa karışıklığının netleştirilmesine yönelik bilgi eksikliğinin giderilmesinde literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Diğer yandan böyle bir hizmetin nasıl ve nerede verileceğine ilişkin bilgi almak da verilecek kurumsal kararlara dayanak oluşturabilecektir. Çalışmanın, bu konudaki ilk çalışma olması bakımından alan yazına katkı sağlamasının yanında, Bursa Uludağ Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan öğrencilerinin psikolojik danışma gereksinimlerine ve bu alanda sağlanabilecek psikolojik müdahale hizmetlerine ışık tutması beklenmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışma, Bursa Uludağ Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin çevrimiçi ve yüzyüze psikolojik danışma almaya ilişkin tutumları ile çevrimiçi mahremiyet kaygıları arasındaki ilişkiyi inceleyen ilişkisel tarama modelinde bir araştırmadır. Tarama modeli; geçmişte veya günümüzde gerçekleşen durumu herhangi bir müdahalede bulunmadan betimlemeyi amaçlamaktadır (Oral ve Çoban, 2020). İlişkisel tarama modeli ise; iki veya daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır (Karasar, 2006).

Evren ve Örneklem

Nicel türde ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilen bu araştırmanın hedef evrenini tüm Bursa Uludağ Üniversitesindeki öğrenciler oluşturmaktadır. Hedef evrene ulaşılması mümkün olmadığından alt evren olarak Bursa Uludağ Üniversitesinde Eğitim Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültelerinde 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim görmekte öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan 214 öğrenci bulunmaktadır ancak 2 öğrenci ilk aşamada yer alan “Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı...” maddesine “Hayır, onaylamıyorum.” şeklinde cevap verdikleri için çalışma dışında bırakılmıştır. Sonuç olarak, 212 üniversite öğrencisi örneklemi oluşturmaktadır. İlişkisel tarama modelindeki araştırmalarda; bir örneklem üzerinden evren genelindeki eğilim, tutum ve görüşlerin nicel ya da nümerik olarak betimlenmesi hedeflenirken (Creswell, 2016) ilişkileri, bağlantıları inceleyerek olgunun daha iyi anlaşılması, tanımlanması beklenir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014).

Örneklem büyüklüğü belirlenirken araştırmacılar tarafından farklı yaklaşımlar öne sürülmektedir. Bazı araştırmacılar madde sayısının 10 katı örneklem olması gerektiğini öne sürerken (Nunnally, 1978) bazıları ise 4 katı olması gerektiğini belirtmiştir (MacCallum, Widaman, Preacher ve Hong, 2001). Araştırmacılar tarafından genel kabul gören yaklaşım ise madde sayısının en az 5 katı olması gerektiğidir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014; Tavşancıl, 2006). Bu araştırma kapsamında, çalışma grubuna 36 maddelik bir ölçek formu uygulandığı dikkate alındığında 212 üniversite öğrencisi ile çalışmanın yapılmış olması istatistiksel analizler için yeterli sayıya ulaşıldığı şeklinde ifade edilebilir.

Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Olasılığa dayalı olmayan örnekleme tekniklerinden biri olan ulaşılabilir/uygun örnekleme yöntemi, araştırmacıların kolaylıkla ulaşabileceği katılımcıları örnekleme almasını ifade etmektedir (Özen ve Gül, 2007). Pratik ve ekonomik olması sebebiyle oldukça yaygın kullanılan bu teknik sayesinde araştırmacıların tanıdık çevresinin de örnekleme dâhil olma imkanı bulunmaktadır (Balcı, 2020).

Katılımcıların yaşları 19-39 ($\bar{X}=21,63$) arasında değişmektedir. Çalışma grubuna ait cinsiyet, eğitim durumu, öğrenim gördükleri fakülte/enstitü gibi diğer demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo-1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

	Kategori	N	%
Cinsiyet	Kadın	167	78,8
	Erkek	45	21.2
Eğitim Durumu	Ön Lisans	3	1.4
	Lisans	203	95.8
	Yüksek Lisans	6	2.8
	Doktora	-	-
Fakülte/Enstitü	Eğitim Fakültesi	152	71.6
	Diğer	60	28.4

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, öğrenim gördükleri fakülte gibi değişkenlere ilişkin bilgi toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan toplam 8 maddelik bir form hazırlanmıştır.

Anket: Çalışma grubunun psikolojik desteğe ihtiyaç duydukları hizmet alanları ve problem alanlarını belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan anket soruları kapsamında öğrencilere çoklu seçim yapabilecekleri 2 soru yöneltilmiştir. Soruların cevabında verilecek seçenekler oluşturulurken, üniversite öğrencilerinin yaşadıkları problem durumları ve Üniversite PDR Hizmetleri konulu çalışmalar taranmış, Üniversite PDR Hizmetleri internet sitelerinin bulgularından yararlanılmıştır (Erkan ve diğerleri, 2012; Gizir, 2010; Kızıldağ, Demirtaş Zorbaz, Gençtanırım ve Arıcı, 2013; Koçyiğit ve Pamukçu, 2018; Ulu Ercan, 2018).

Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Ölçeği-Kısa Form (PYAİTÖ-KF; Fischer ve Farina, 1995): Psikolojik yardım almaya ilişkin tutumu ölçmeye yönelik, 10 maddelik, tek boyutlu bir ölçektir. Ölçek 4'lü likert tipinde; (1)Kesinlikle Katılmıyorum, (2)Katılmıyorum, (3)Katılıyorum, (4)Kesinlikle Katılıyorum olarak puanlanmaktadır. Ölçeğinin bu formu 29 maddelik orijinal ölçeğin (Attitudes Toward Seeking Psychological Professional Help Scale, Fischer ve Turner, 1970) kısaltılmıştır. PYAİTÖ-KF'un, Türkçe'ye uyarlaması Topkaya (2011) tarafından yapılmıştır. Ölçek maddelerinin madde toplam test korelasyonları .30 ile .55 arasında bulunmuştur. PYAİTÖ-KF güvenirliği için hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı .76 ve yapı güvenirliği için hesaplanan McDonald'ın güvenirlik katsayısı .76 olarak bulunmuştur. Bu çalışma kapsamında yapılan güvenirlik analizi sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha değeri ,71 olarak bulunmuştur.

Online ve Yüz yüze Psikolojik Danışma Tutum Ölçeği (Rochlen ve ark., 2004): Bireylerin çevrimiçi psikolojik danışmaya ve yüz yüze psikolojik danışmaya yönelik tutumlarını karşılaştırmalı bir şekilde ölçmeye yönelik, 20 maddelik, 4 alt boyutlu bir ölçektir. Ölçeğin alt boyutları; online danışmanın değeri (1-5), online danışmanın rahatsızlığı (6-10), yüz yüze danışmanın değeri (11-15), yüz yüze danışmanın rahatsızlığı (16-20) şeklindedir. Ölçek 6'lı likert tipinde; (1)Hiç Katılmıyorum, (2)Çoğunlukla Katılmıyorum, (3)Kararsızım, (4)Katılıyorum, (5)Çoğunlukla Katılıyorum, (6)Tamamen Katılıyorum olarak puanlanmaktadır. Demirci, Şar ve Manap (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlama çalışmasında ölçek maddelerinin faktör yüklerinin .47 ile .88 arasında değiştiği bildirilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı Online danışmanın değeri alt boyutu için .84, Online danışmanın rahatsızlığı alt boyutu için .80, Yüz yüze danışmanın değeri alt boyutu için .88 ve Yüz yüze danışmanın rahatsızlığı alt boyutu için .78 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma kapsamında yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha değeri ODD için ,87, ODR için ,78, YDD için ,89, YDR için ,86 olarak bulunmuştur.

Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Ölçeği (ÇMÖ; Buchanan ve ark., 2007): Çevrimiçi mahremiyet kaygısını ölçmeye yönelik, orijinal çalışmada 16 maddelik, tek boyutlu bir ölçektir. Ölçek 5'li likert tipinde; (1)Hiç, (2)Biraz, (3)Orta Düzeyde, (4)Oldukça, (5)Çok Fazla olarak puanlanmaktadır. Ölçeğin Alakurt (2017) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yürütülen Türkçe'ye uyarlama çalışmaları sonucu toplam varyansın % 62.46'sını açıklayan, toplam 14 maddelik, üç alt boyutlu bir ölçme aracı elde edilmiştir. Alt boyutları; e-posta kullanımı (1-6), çevrimiçi güven (7-12), çevrimiçi ödeme (13-14) şeklindedir. İlk alt boyut, faktör yük değerleri .70 ile .82 arasında; ikinci alt boyut, faktör yük değerleri .48 ile .77 arasında; üçüncü alt boyut faktör yük değerlerinin .80 ile .83 arasında değişmektedir. Orijinal ölçekte tek boyut altında toplanan maddelerin, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .93 iken ölçeğin bu araştırmada hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .89 olarak belirtilmiştir. Bu çalışma kapsamında yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin Cronbach Alpha değeri .79 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırma için veri toplamak amacıyla öncelikle Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan (Tarih:28/05/2021; Oturum: 2021/05) onay alınmıştır. Ardından 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılında Bursa Uludağ Üniversitesinde öğrenim görmekte olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğrencilerden veri toplanmıştır. Verilerin toplanması Google Formlar aracılığı ile sağlanmıştır. Araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, anket ve araştırmada kullanılan ölçekleri içeren bir link oluşturulmuş ve sosyal medya (Whatsapp, Telegram, Facebook, Instagram) aracılığıyla paylaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi için SPSS 20 programı kullanılmıştır. Toplanan veriler üzerinde yapılan ilk incelemede verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Örneklem sayısı

büyüdüğünde Kolmogorv-Smirnov testi normalliği reddetme eğiliminde olduğundan (Uysal ve Kılınç, 2022), normalliği belirlemek amacıyla normal olasılık grafikleri, çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Bu noktada, çarpıklık ve basıklık katsayısı -1,5 ile +1,5 aralığında (Tabachnick ve Fidell, 2013), -1,96 ile +1,96 aralığında (Can, 2019) veya -2 ile +2 aralığında ise (George ve Mallery, 2002) dağılımın normal kabul edilebilir olduğu görülmüştür. Yapılan analizler sonucunda; PYAİTÖ için çarpıklık -,807, standart hatası ,167; basıklık ,876, standart hatası ,333; OYPDT ODD alt boyutu için çarpıklık -,745, standart hatası ,167; basıklık ,241, standart hatası ,333; ODR alt boyutu için çarpıklık ,694, standart hatası ,167; basıklık ,277, standart hatası ,333; YDD alt boyutu için çarpıklık -1,429, standart hatası ,167; basıklık 1,825 , standart hatası ,333; YDR alt boyutu için çarpıklık ,989, standart hatası ,167; basıklık ,906, standart hatası ,333; CMÖ için çarpıklık -,540, standart hatası ,167; basıklık ,260 , standart hatası ,333 olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilmiş ve bu nedenle araştırmada korelasyon analizi için Pearson Basit Doğrusal Korelasyon uygulanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçlarına uygun olarak gerçekleştirilen analizlerine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Ölçekler Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Tablo 2’te öğrencilerin psikolojik danışma almaya ilişkin tutumu, online ve yüz yüze psikolojik danışma tutumu ve çevrimiçi mahremiyet kaygıları arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan Pearson Basit Doğrusal Korelasyon Analizi sonuçları sunulmuştur.

Tablo 2. Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum, Online ve Yüz yüze Psikolojik Danışma Tutumu ve Çevrimiçi Mahremiyet Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Bulguları

	1	2.1	2.2	2.3	2.4	3
1.Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum	1	.371**	-.468**	.557**	-.528**	.079
2.Online ve Yüz Yüze Psikolojik Danışmaya İlişkin Tutum						
2.1.Online Danışmanın Değeri		1	-.334**	.545**	-.187**	.107
2.2.Online Danışmanın Rahatsızlığı			1	-.319**	.718**	.148**
2.3.Yüz Yüze Danışmanın Değeri				1	-.461**	.176*

2.4.Yüz Yüze Danışmanın Rahatsızlığı	1	.026
3.Çevrimiçi Mahremiyet Ölçeği-Çevrimiçi Güven Alt Boyutu		1

n=212, * $p<.05$, ** $p<.01$

Elde edilen istatistiksel sonuçlara göre, öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları ile online danışma değerine ilişkin tutumları arasında zayıf düzeyde ($r=.371$, $p<.01$), yüz yüze danışmanın değerine ilişkin tutumları arasında orta düzeyde ($r=.557$, $p<.01$) pozitif yönlü bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Bir başka deyişle psikolojik yardım almaya ilişkin olumlu tutumu olan öğrencilerin hem online danışmanın hem de yüz yüze danışmanın değerine karşı olan tutumları da olumlu yönde olmuştur. Paralel şekilde, öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları ile online danışma rahatsızlığına ilişkin tutumları arasında orta düzeyde ($r=-.468$, $p<.01$), yüz yüze danışmanın rahatsızlığına ilişkin tutumları arasında orta düzeyde ($r=-.528$, $p<.01$) negatif yönlü bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Yani psikolojik yardım almaya ilişkin olumlu tutumu olan öğrencilerin online ve yüz yüze danışmanın rahatsızlığına ilişkin tutumları daha az olmuştur. Bunun yanı sıra, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet ölçeği güven alt boyutu ile online danışmanın rahatsızlığı alt boyutu arasında zayıf düzeyde ($r=-.148$, $p<.01$) ve yüz yüze danışmanın değeri alt boyutu arasında zayıf düzeyde ($r=-.176$, $p<.05$) pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Bir başka deyişle, çevrimiçi mahremiyet kaygısı taşıyan öğrencilerin online danışmadan daha fazla rahatsızlık duyduğu ve yüz yüze danışmayı daha değerli buldukları gözlenmiştir. Son olarak, online danışma rahatsızlığı ve yüz yüze danışma rahatsızlığı alt boyutları arasında yüksek düzeyde ($r=.718$, $p<.01$) pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Yüz yüze danışmadan rahatsız olduğunu belirten öğrenciler diğer öğrencilere kıyasla online danışmadan daha çok rahatsız olduklarını belirtmişlerdir.

Anket Sorularına Ait Betimsel Bulgular

Tablo 3. Psikolojik Desteğe İhtiyaç Duydukları Hizmet Alanları ve Problem Durumlarına İlişkin Bulgular

	Kategori	N	%
Üniversitenizde bir Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi olsaydı, hangi hizmetleri almak isterdiniz?	Bireysel Psikolojik Danışma	191	88.8
	Grupla Psikolojik Danışma	88	40.9
	Oryantasyon (Uyum) Programları	91	42.3
	Kişisel, Eğitsel ve Mesleki Gelişim Seminerleri	162	75.3
	Acil Durum veya Kriz Anlarında Müdahale Hizmetleri	100	46.5
	Her Daim Erişime Açık Olabilen Kendine Yardım Broşürleri	64	29.8
	Var Olan Potansiyelimi Arttırmak İçin Eğitim ve Gelişim Grupları		

Yeni Bilgi, Beceri ve Davranış Kazanmaya Yönelik Atölye			
	Çalışmaları	145	67.4
Kendimi Anlamak ve Karar Vermemi Kolaylaştırmak İçin			
	Ölçme ve Değerlendirme Hizmetleri	137	63.7
Yardım Alabileceğim Farklı Birimler Hakkında			
	Bilgilendirme	144	67
		90	41.9
Hangi durumlarda	Duygu-Durum Sıkıntıları (Kaygı, Depresyon)	177	82.3
psikolojik yardım	Travma (Kayıp, Taciz)	81	37.7
almak isterdiniz?	Kayıp Ve Yas	64	29.8
	Yeme Bozuklukları	40	18.6
	Akademik/Mesleki Sorunlar	133	61.9
	Gelecek Kaygısı	159	74
	Aile İçi İlişkiler	101	47
	Arkadaşlık İlişkileri	82	38.1
	Karşı Cinsle İlişkiler	92	42.8
	Cinsellikle İlgili Sorunlar	47	21.9
	Ekonomik Sıkıntılar	63	29.3
	Uyum Sorunları	76	35.3
	Sigara, Alkol, Madde Kullanımı	24	11.2
	Sağlık Problemlerinden Kaynaklanan Sorunlar	32	14.9
	Uyku Bozuklukları	70	32.6
	Olumsuz Benlik Algısı	87	40.5
	Kendini Tanıma	117	54.4
	Zaman Yönetimi	117	54.4
	Verimli Ders Çalışmama	94	43.7

Tablo 3'te yer alan yararlanmak istedikleri hizmet alanlarına bakıldığında, öğrenciler en çok bireysel psikolojik danışma (%88.8) hizmetini almak istediklerini belirtmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin yarısından fazlasının kişisel, eğitsel ve mesleki gelişim seminerleri (%75.3), var olan potansiyelimi arttırmak için eğitim ve gelişim grupları (%67.4), yeni bilgi, beceri ve davranış kazanmaya yönelik atölye çalışmaları (%63.7), kendimi anlamak ve karar vermemi kolaylaştırmak için ölçme ve

değerlendirme hizmetleri (%67) gibi hizmet alanlarını tercih ettiği görülmektedir. En az talep edilen hizmet alanı ise her daim erişime açık olabilen kendine yardım broşürleri (%29.8) şeklinde olmuştur. Öğrencilerin psikolojik yardım almak istedikleri problem alanlarına bakıldığında ise ilk sırada duygu-durum düzeylerinde değişimler konusunda yardım almak istedikleri (%82.3) yer almaktadır. Duygu durumundaki değişimlerin düzenlenmesine yönelik ihtiyacı gelecek kaygısı (%74) ile yardım alma ihtiyacı takip etmiştir. Buna nazaran sigara, alkol, madde kullanımı öğrenciler tarafından psikolojik yardım almak isteyecekleri en son (%11.2) problem durumu olarak görülmektedir.

Benzer şekilde, çalışma grubunun üniversitelerinde bir PDR merkezinin yokluğuna ve hizmet alabilecekleri bir psikoloğun varlığına yönelik farkındalıklarını belirlemek amacıyla, Kişisel Bilgi Formu kapsamında öğrencilere iki soru yöneltilmiştir.

Tablo 4. PDR Merkezi ve Psikolog Varlığı/Yokluğu Farkındalığına İlişkin Bulgular

	Kategori	N	%
Üniversitenizde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi olmadığının farkında mısınız?	Evet	135	63.7
	Hayır	77	36.3
Üniversitenizin Mediko-Gençlik Danışma Merkezinde, ücretsiz psikolojik destek alabileceğiniz bir psikoloğun bulunduğundan haberdar mıydınız?	Evet	54	25.5
	Hayır	158	74.5
Önceki soruya yanıtınız “Hayır” ise, öğrendikten sonra araştırmayı/başvurmayı düşünüyor musunuz? (Üniversite Danışma Merkezine Başvuru Niyeti)	Evet	69	40.2
	Hayır	12	6.9
	Kararsızım	91	52.9

Tablo 4’te yer alan değerlere bakıldığında, öğrencilerin yarısından fazlasının (%63.7) üniversitesinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi olmadığını farkındadır. Ancak, öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%74.5) üniversitesinde destek alabileceği bir psikoloğun bulunduğundan haberdar değildir. Haberdar olan öğrencilerin ise psikoloğun varlığından nasıl haberdar olduklarını ölçmek amaçlı yöneltilen soruya öğrencilerin yanıtları şu şekildedir; “Arkadaş veya Öğretim Elemanı Aracılığıyla” (%88.3), “Üniversite Web Sayfası Aracılığıyla” (%5), “Afiş/Broşür Aracılığıyla” (%5), “Seminer Aracılığıyla” (%1.7).

Ölçeklere Ait Betimsel Bulgular

Tablo 5’de öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutum, online ve yüz yüze psikolojik danışma tutumu ve çevrimiçi mahremiyet puanlarına ilişkin betimsel bulgular sunulmuştur.

Tablo 5. Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum, Online ve Yüz yüze Psikolojik Danışma Tutumu ve Çevrimiçi Mahremiyet Puanlarına İlişkin Betimsel Bulgular

	N	$\bar{X}$	SS
Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Ölçeği	212	29.66	3.97
Online ve Yüz Yüze Psikolojik Danışma Tutum Ölçeği			
Online Danışma Değeri	212	22.24	5.78
Online Danışmanın Rahatsızlığı	212	12.91	5.29
Yüz Yüze Danışmanın Değeri	212	26.34	4.44
Yüz Yüze Danışmanın Rahatsızlığı	212	11.71	5.56
Çevrimiçi Mahremiyet Ölçeği-Çevrimiçi Güven Alt Boyutu	212	19.30	3.78

Öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutum puanları 15-36 aralığında ($\bar{X}$ =29,66, SS=3,97), online danışma değeri puanları 5-30 aralığında ($\bar{X}$ =22,24, SS=5,78), online danışmanın rahatsızlığı puanları 5-30 aralığında ($\bar{X}$ =12,91, SS=5,29), yüz yüze danışmanın değeri puanları 5-30 aralığında ($\bar{X}$ =26,34, SS=4,44), yüz yüze danışmanın rahatsızlığı puanları 5-30 aralığında ($\bar{X}$ =11,71, SS=5,56) ve çevrimiçi güven mahremiyet ölçeği çevrimiçi güven alt boyutu puanları 5-25 aralığında ($\bar{X}$ =19,30, SS=3,78) değişmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Üniversite öğrencilerinin psikolojik yardım almak istedikleri konuların başında duygu durumlarında yaşadıkları düzensizlikler olduğu görülmektedir. Cüceloğlu (2009) ergenlik ve beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin kimlik arayışında olduklarını, bu dönemde duygular arasında geçişin çok daha hızlı ve yoğun olduğunu, bu nedenle bireylerin daha fazla duygu karmaşası yaşadıklarını ifade etmiştir. Alan yazın incelendiğinde, duygu durum sorunlarının üniversite öğrencilerinde en çok rastlanan sorunlardan birisi olduğu ve öfke (Duman, Yılmaz, Umunç ve İmre, 2019), yeme bozuklukları (Deveci, Güvenderer Doksat, Yektaş ve Doksat, 2016), anksiyete, depresyon, intihar girişimi ve tükenmişlik (Ekmekçi Ertek, Özkan, Candansayar ve İlhan, 2020) gibi pek çok psikolojik sorunun temelinde duygu durum sorunlarının yer aldığı görülmektedir.

Bu ihtiyacı, yine büyük oranda (%74) gelecek ya da kariyer konusundaki kaygıları izlemektedir. Yaşam dönemleri bağlamında gelecek kaygısı ele alındığında, üniversite yıllarının yer aldığı beliren yetişkinlik döneminde bu kaygının en belirgin şekilde yaşandığı görülmektedir (Çakmak ve Hevedanlı, 2004; Dinç ve Erden-Çınar, 2019; Kaya ve Varol, 2004; Kula ve Saraç, 2016). Gelecek

ve kariyer konusundaki kaygının, işsizlik kaygısı (Tekin Tayfun ve Korkmaz, 2016), kişisel/mesleki yetersizlik duygusu (Haskan Avcı, Karababa ve Zencir, 2019), sınav kaygısı ve umutsuzluk (Oral Kara, 2020), depresyon ve stres (Dağtekin ve diğerleri, 2020) gibi pek çok sorun ile yakından ilişkili olduğunu gösteren pek çok çalışma vardır. Dünyada yaşanan önemli değişimlerin meydana getirdiği belirsizlikler ve Türkiye’deki işsizlik oranları göz önünde bulundurulduğunda, genç nüfusun geleceğe yönelik kaygı düzeylerinin etkilendiğini söylemek mümkündür.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin daha az bir bölümü (%11,2) sigara, alkol, madde kullanımını bir problem olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalar, Türkiye’de üniversite öğrencileri arasında sigara, alkol ve madde kullanımının batı ülkelerine göre daha düşük olduğunu göstermektedir (Coşkun, 2019). Mersin’de 2004 yılında üniversite öğrencilerinde yapılan bir çalışmada, öğrencilerin %50,5’inin en az bir kez ve %43,9’unun halen alkol kullandığı belirlenmiştir. Yine aynı çalışmada erkeklerin %55,2’sinin ve kızların %45,1’inin en az bir kez alkol kullandığı belirlenmiştir (Tot ve diğerleri, 2004). Konya, Ankara ve İzmir’de üniversite öğrencilerinde yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştur (Akvardar ve Aslan, 2001; Çifter ve Karaboncuk, 1988). Öte yandan, Brezilya’da Sao Paulo Üniversitesinde yapılan benzer bir çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin %84,9’unun halen alkol kullandığı; kızlarda kullanım oranının %84,5 ve erkeklerde kullanım oranının %85,4 olduğu belirlenmiştir (Stempliuk, Barroso, Andrade, Nicastri ve Malbergier, 2005) Amerika’da 2006 yılında yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin %97,4’ünün en az bir kez, %88,7’sinin halen alkol kullandığı; halen kullanma oranının kızlarda %85,2 ve erkeklerde %91,3 olduğu belirlenmiştir (Barber, 2006). Bunun yanı sıra, aile yanında ya da yurttan kalma, sağlık bilimlerini temsil eden fakültelerde okuma gibi unsurların sigara, alkol, madde kullanımında koruyucu faktörler olarak değerlendirilebileceğini belirten çalışmalar da mevcuttur (Havaçeliği Atlam ve Yüncü, 2017). Alan yazındaki çalışmalara benzer şekilde, Bursa Uludağ Üniversitesi öğrencileri de sigara, alkol, madde kullanımını diğer problem alanlarına kıyasla daha az bir problem alanı olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Bu durum sanılanın aksine üniversite öğrencilerinin patolojik bağımlılık yaşamadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerin yararlanmak istedikleri hizmet alanlarına bakıldığında, öğrenciler en çok bireysel psikolojik danışma (%88,8) hizmetini almak istediklerini belirtmiştir. Türkiye’de yapılan araştırmaların bulguları üniversite öğrencilerinin en çok duygusal sorunlar yaşadıklarını göstermektedir (Deniz, Avşaroğlu ve Hamarta, 2004; Özbay, Erkan, Cihangir Çankaya ve Terzi 2008). Duygusal sorunların bireyle psikolojik danışmada daha etkin olarak ele alınacağı algısı öğrencilerin bu tercihinin yansıtılmaktadır (Ercan, 2019). Bunun yanı sıra, sosyal damgalanma korkusu da öğrencilerin bireyle psikolojik danışma almaya yönelik tercihlerinde belirleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Gürsoy ve Gizir, 2018; Sezer ve Gülleroğlu, 2016). Son olarak, öğrencilerin grupla psikolojik danışma ya da seminer türü araçlarla yapılan yardımdan ziyade bireysel yardımların daha özel ve öznel olduğunu düşünmeleri ya da şu ana kadar aldıkları yardım türleri konusunda

istedikleri değişimi yaşamadıklarına dair deneyimlerinin olması bu tercihlerinin nedenleri arasında gösterilebilir.

Bununla birlikte öğrencilerin yarısından fazlasının kişisel, eğitsel ve mesleki gelişim seminerleri (%75,3), var olan potansiyelimi arttırmak için eğitim ve gelişim grupları (%67,4), yeni bilgi, beceri ve davranış kazanmaya yönelik atölye çalışmaları (%63,7), kendimi anlamak ve karar vermeme kolaylaştırmak için ölçme ve değerlendirme hizmetleri (%67) gibi hizmet alanlarını tercih ettiği görülmektedir. Bu bulgu ise, öğrencilerin yardımın türü konusunda bilinçli olduklarını göstermektedir. Ayrıca, öğrencilerin bu tercihlerinin üniversite psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinde yardım verenlerin ne gibi konu başlıklarını dikkate almaları gerektiği konusunda oldukça yol gösterici olduğu söylenebilir.

En az talep edilen hizmet alanı ise her daim erişime açık olabilen kendine yardım broşürleri (%29,8) şeklinde olmuştur. Üniversite öğrencileri yaşadıkları sorunları çözmekte bazen kendi kendilerine yeterli olabilirlerken, çoğu zaman bir uzman yardımına ihtiyaç duyabilmektedirler. Öğrencilerin uzmanlardan yardım almaları yaşadıkları problemlerle baş etmelerinde oldukça önemli gözükmektedir (Özbay, Terzi, Erkan ve Çankaya, 2011). Bu bulgu ile, kendine a-yardım broşürleri genelde sosyal proje ya da etkinliklerde sık kullanılan bir yöntem olsa da öğrenciler tarafından etkisiz bir yöntem olarak açıkça belirtildiği görülmektedir.

Öğrencilerin yarısından fazlasının (%63,7) üniversitelerinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi olmadığını farkında olduğu görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin psikolojik danışma ve rehberlik merkezinin varlığından haberdar olmamaları, yürütülen çalışmalara ilişkin duyurulardan haberdar olmamaları ve merkezin kampüsteki yerini bilmemeleri üniversite psikolojik danışma merkezlerini tercih etmemenin başlıca nedenleri arasında ifade edilmektedir (Coşkun, 2018). Bu çalışmada, öğrencilerin yardıma ihtiyaçlarının farkında olduğunu fakat yardım kaynakları konusunda bilgilerinin olmadığını söylemek mümkündür. Bu durum, üniversitede oryantasyon sürecinin ya da psikolojik yardım almaya ilişkin yapılan yönlendirmelerin yeterli olmadığını göstermektedir.

Daha da şaşırtıcı olanı büyük bir çoğunluğu (%74,5) üniversitelerinde destek alabilecekleri bir psikoloğun varlığından habersizdirler. Bu bulgu öğrencilerin psikolojik danışma yardımına ihtiyaçları var iken yardım almadıklarını/alamadıklarını gösterebilir. Bu durum, öğrencilerin nereden yardım alabilecekleri konusundaki bilgilerinin yeterli olmayışı, yardım alma konusunda çevrelerinde yeterince desteklenmemeleri ya da yardım aldıklarında toplum tarafından sorunlu bir birey olarak değerlendirilme kaygısı taşımalarından kaynaklanabilir (Gürsoy ve Gizir, 2018; Karataş, Karataş ve Gizir, 2013; Kızıldağ, Demirtaş Zorbaz, Gençtanırım ve Arıcı, 2013).

Haberdar olan öğrencilerin ise psikoloğun varlığından nasıl haberdar olduklarını ölçmek amaçlı yöneltilen soruya öğrencilerin yanıtları şu şekildedir; “Arkadaş veya Öğretim Elemanı Aracılığıyla” (%88,3). Benzer çalışmalarda da aynı bulgulara rastlanmış, psikolojik danışma yardımı alan öğrencilerin %49,1’inin böyle bir yardımın varlığını arkadaşlarından ve %28,3’i akademik

danışmanından öğrendiklerini belirtmişlerdir (Kızıldağ ve diğerleri, 2013). Üniversite öğrencileri arasında arkadaş çevresinin önemli bir etkisi olduğu ve bu nedenle psikolojik danışma hizmetlerinin öğrencilere tanıtılmasında akranların önemli bir kaynak olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, konu hakkında yapılacak çalışmalarda akranlarla iş birliğinin gerekliliği belirtilebilir. Fakat, bu bulgu aynı zamanda kurumsal bilgilendirme ve oryantasyonun eksik olduğunu gözler önüne sermektedir. Nitekim aşağıdaki veriler de bu alanda bir eksiklik yaşandığını göstermektedir. Üniversite Web Sayfası Aracılığıyla” (%5), “Afiş/Broşür Aracılığıyla” (%5), “Seminer Aracılığıyla” (%1,7). Bu bağlamda, özellikle üniversite oryantasyon çalışmalarında psikolojik danışma hizmetlerinin ve kaynaklarının tanıtılmasına yer verilmelidir.

Bu çalışma kapsamında elde edilen bir diğer önemli bulgu, öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları ile online danışma değerine ilişkin tutumları ve yüz yüze danışmanın değerine ilişkin tutumları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulgusudur. Bir başka ifade ile, psikolojik yardım almaya ilişkin olumlu tutumu olan öğrencilerin hem online danışmanın hem de yüz yüze danışmanın değerine karşı olan tutumları da olumlu yönde olmuştur. Bu bulgu, üniversite öğrencilerinin psikolojik danışma yardımı almaya ilişkin tutumunun olumlu olması (Kızıldağ ve diğerleri, 2013) ve daha önce psikolojik yardım almış ve yardımın yararlılığına ilişkin görüş belirtmiş öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin daha olumlu bir tutum sergiledikleri (Altundağ, Kılıç ve Biçer, 2021) bulgularıyla paralellik göstermektedir. Benzer şekilde, öğrencilerin psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları ile online danışma rahatsızlığına ilişkin tutumları arasında, yüz yüze danışmanın rahatsızlığına ilişkin tutumları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Yani psikolojik yardım almaya ilişkin olumlu tutumu olan öğrencilerin online ve yüz yüze danışmanın rahatsızlığına ilişkin tutumları daha az olmuştur.

Bunun yanı sıra, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyet ölçeği güven alt boyutu ile online danışmanın rahatsızlığı alt boyutu arasında ve yüz yüze danışmanın değeri alt boyutu arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Bir başka deyişle, çevrimiçi mahremiyet kaygısı taşıyan öğrencilerin online danışmadan daha fazla rahatsızlık duyduğu ve yüz yüze danışmayı daha değerli buldukları gözlenmiştir. Araştırma bulguları değerlendirildiğinde, çevrimiçi mahremiyete ilişkin kaygı düzeyi yüksek olan öğrencilerin, online danışma rahatsızlığı puanlarının da yüksek olduğu görülmektedir. Çevrimiçi psikolojik danışmada, danışanın bulunduğu ortamın mahremiyete izin vermemesi, bilgisayar korsanları, virüsler, şifrelenmemiş dosyalara erişim, şahsi cihazlara izinsiz girişler gibi riskler ve tehditler, danışanların çevrimiçi psikolojik danışmaya ilişkin tutumunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Zeren, 2020). Öte yandan, çevrimiçi psikolojik danışmanın ülkemizde yaygın olmamasının ve bu konuda süreç ile ilgili bilgi eksikliklerinin yaşanmasının (Damar, 2019), öğrencilerin online danışmadan rahatsızlık duymalarında etkili olduğu söylenebilir (Özer, Yıkılmaz, Altınok ve Bayoğlu, 2016). Bunun yanı sıra, çevrimiçi mahremiyete ilişkin kaygı düzeyi yüksek olan öğrencilerin yüz yüze danışma değeri puanlarının da yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, online psikolojik danışma alan öğrencilerle yapılan çalışmada, öğrencilerin seanslar yüz yüze olmadığı için

en çok danışmanlarına güvenmekte zorlandıklarını belirttikleri çalışmanın bulgusu ile tutarlıdır (Amos, Bedu Addo ve Antwi, 2020). Buna ek olarak, öğrencilerin çevrimiçi danışmaya kıyasla yüz yüze danışmanlığa karşı daha yüksek değer ve daha az rahatsızlık bildirdikleri bulgusu da araştırmanın bu sonucunu destekler niteliktedir (Bird, 2018; Lewis ve diğerleri, 2015; Rochlen ve diğerleri, 2004).

Sonuç olarak, üniversite psikolojik danışma merkezlerinin görünürlüklerini artırarak öğrencilere ulaşması ve sağladıkları hizmetler konusunda öğrencileri bilgilendirmesi öğrencilerin psikolojik danışma almaya ilişkin tutumunu olumlu yönde etkileyebilecek bir öneri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, üniversite bünyelerinde online psikolojik danışma hizmetlerinin erişilebilirliğinin artırılması ve bu hizmetlerin kapsamı ve niteliği konusunda öğrencilerin bilgilendirilmesi, ihtiyaç duyan öğrencilerin psikolojik danışma hizmetlerinden yararlanabilmesi adına önem arz etmektedir. Buna ek olarak, öğrencilerin çevrimiçi mahremiyetlerini sağlamak adına gerekli tedbirlerin de sağlanması öğrencilerin bu hizmetlerden yararlanmasını kolaylaştırıcı bir etken olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akvardar, Y. ve Aslan, B. (2001). Dokuz eylül üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde sigara, alkol ve madde kullanımı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 617-23.
- Alakurt, T. (2017). Adaptation of online privacy concern scale into Turkish culture. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 7(4), 611-636, doi:10.14527/pegegog.2017.022
- Altundağ, Y., Kılıç, Z. H., ve Biçer, O. (2021). Üniversite öğrencilerinde psikolojik yardım almaya ilişkin tutumun ve psikolojik yardım alma niyetinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(80), 1933-1950. doi: 10.17755/esosder.887942
- Amos, P. M., Bedu Addo, P. K. A., & Antwi, T. (2020). Experiences of online counseling among undergraduates in some ghanaiian universities. *SAGE Open*, 10(3). doi:10.1177/2158244020941844
- Bacıoğlu, S. D. ve Kocabıyık, O. (2019). Counseling trainees' views towards usage of online counseling in psychological services. *European Journal of Education Studies*, 5(12), 46-60. doi:10.5281/zenodo.2597546
- Balcı, A. (2020). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Pegem Akademi.
- Barak, A., & Grohol, J. M. (2011). Current and future trends in internet-supported mental health interventions. *Journal of Technology in Human Services*, 29(3), 155-196. doi: 10.1080/15228835.2011.616939
- Barak, A., Hen, L., Boniel Nissim, M., & Shapira, N. (2008). A comprehensive review and a meta-analysis of the effectiveness of internet-based psychotherapeutic interventions. *Journal of Technology in Human Services*, 26(2), 109-159. doi: 10.1080/15228830802094429
- Barber, M. W., & Fairclough, A. (2006). A comparison of alcohol and drug use among dental undergraduates and a group of non-medical, professional undergraduates. *British Dental Journal*, 201(9), 581-584. doi: 10.1038/sj.bdj.4814203
- Bastemur, S. ve Bastemur, E. (2015). Technology based counseling: perspectives of Turkish counselors. *ProcediaSocial and Behavioral Sciences*, 176, 431-438.
- Bird, M. D., Chow, G. M., & Yang, Y. (2020). College students' attitudes, stigma, and intentions toward seeking online and face-to-face counseling. *Journal of Clinical Psychology*, 76, 1775-1790. doi:10.1002/jclp.22956
- Bird, M. D., Chow, G. M., Meir, G., & Freeman, J. (2018). Student-athlete and student non-athletes' stigma and attitudes toward seeking online and face-to-face counseling. *Journal of Clinical Sport Psychology*, 12(3), 347-364. doi: 10.1123/jcsp.2017-0010

- Buchanan, T., Paine, C., Joinson, A. N., & Reips, U. D. (2007). Development of measures of online privacy concern and protection for use on the Internet. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(2), 157-165. doi: 10.1002/asi.20459
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (2019). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cipolletta, S., & Mocellin, D. (2017). Online counseling: An exploratory survey of Italian psychologists' attitudes towards new ways of interaction. *Psychotherapy Research*, 909-924. doi: 10.1080/10503307.2016.1259533
- Cohen, G. E., & Kerr, B. A. (1999). Computer-mediated counseling: an empirical study of a new mental health treatment. *Computers in Human Services*, 34(2), 145-160. doi: 10.1300/J407v15n04_02
- Cook, E., & Doyle, C. (2004). Working alliance in online therapy as compared to face-to-face therapy: Preliminary results. *CyberPsychology and Behavior*, 5(2), 95-105. doi: 10.1089/109493102753770480
- Coşkun, F., Özçırpıcı, B. ve Özgür, S. (2019). Gaziantep Üniversitesi Merkez Kampüsü'ndeki lisans öğrencilerinde alkol ve madde kullanma durumu. *Ortadoğu Tıp Dergisi*, 11(2), 143-147. doi: 10.21601/ortadogutipdergisi.471191
- Coşkun, Y. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaç örüntüleri ve başvurdukları yardım kaynakları. *Electronic Turkish Studies*, 13(2), 213-228. doi:10.7827/TurkishStudies.12898
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (S.B. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap.
- Cüceloğlu, D. (2009). *Ergenlik ve öfke sorusu*. Erişim adresi: <http://www.dogancuceloglu.net/yazilar/520/ergenlik-ve-ofke-sorusu/>
- Çakmak, Ö. ve Hevedanlı, M. (2004). *Biyoloji öğretmen adaylarının kaygılarını etkileyen etmenler. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Çifter, İ. ve Karaboncuk, F. (1988). *Üniversite öğrencilerinin tıbbi amaçlar dışında ilaç ve diğer maddeleri kullanma alışkanlıkları*. 19-23 Eylül XXIV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi; Serbest Bildiriler, Ankara.
- Dağtekin, G., Dalkılıç, M., Çakıcı, F., Çakır, A., Ekin, A., Öztünç, D. ve Işıklı, B. (2020). Tıp fakültesi öğrencilerinde gelecek kaygısı, depresyon ve stres ilişkisinin değerlendirilmesi. *Türk Tıp Öğrencileri Araştırma Dergisi*, 2(3), 135-142.
- Damar, E. (2019). *Çevrimiçi psikolojik danışmaya yönelik danışmanların görüşleri*. (Yüksek lisans tezi). YÖKTEZ veri tabanından erişildi (585723).

- Demirci, İ., Şar, A. H., & Manap, A. (2014). The validity and reliability of the Turkish version of the Online Counseling and Face-To-Face Counseling Attitudes Scale. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 1(1), 15–22. doi: 10.17220/ijpes.2014.01.002
- Deniz, M. E., Avşaroğlu, S. ve Hamarta, E. (2004). Psikolojik danışma servisine başvuran üniversite öğrencilerinin psikolojik belirti düzeyleri. *SÜ Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 1-12.
- Deveci, E., Güvendeğer-Doksat, N., Yektaş, Ç., & Doksat, K. (2016). The relationship between eating attitudes and mood disorders of female university students. *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, 21 (2), 129-134 . doi: 10.21673/anadoluklin.180737
- Dinç, S. ve Erden-Çınar, S. (2019). Bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışma uygulamasının üniversite öğrencilerinin gelecek kaygıları ve yetkinlik inançları üzerine etkisi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 15-28. doi: 10.19160/ijer.608132
- Dinçyürek, S., & Uygarer, G. (2012). Conduct of psychological counseling and guidance services over the internet. *Converging communications. Turkish Online Journal of Educational Technology*, 11(3), 77–81.
- Duman, N., Yılmaz, S., Umunç, Ş. ve İmre, Y. (2019). Üniversite öğrencilerinde duygudurum düzenleme ve öfke. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 1-9. doi: 10.21733/ibad.505283
- Ekmekci Ertek, İ., Özkan, S., Candansayar, S. ve İlhan, M. (2020). Tıp fakültesi öğrencilerinde stres, tükenmişlik ve depresyon. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 10-20.
- Ercan, E. (2019). Yükseköğretimde psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine genel bir bakış. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (47), 46-56.
- Erdem, A., Bardakçı, S., & Erdem, Ş. (2016). Receiving online psychological counseling and its causes: a structural equation model. *Current Psychology*, 37(3), 591–601. doi:10.1007/s12144-016-9542-z
- Erkan, S., Cihangir Çankaya, Z., Terzi, Ş. ve Özbay, Y. (2012). Üniversite psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(22), 174-198.
- Fischer, E. H., & Farina, A. (1995). Attitudes toward seeking professional psychological help: A shortened form and considerations for research. *Journal of College Student Development*, 36, 368-373.
- Fischer, E. H., & Turner, J. L. (1970). Development and research utility of an attitude scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 35, 79-90.
- George, D., & Mallery, M. (2002). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference, 11.0 update*. Boston: Pearson.
- Gizir, C. (2011). Üniversite psikolojik danışma ve rehberlik merkezleri'nin rol ve işlevleri: gelişmeler ve sınırlılıklar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 11-25.

- Gizir, D. (2005). Stratejik planlama: Orta Doğu Teknik Üniversitesi psikolojik danışma ve rehberlik merkezi örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 43(43), 309-325.
- Gürsoy, O. ve Gizir, C. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik yardım almaya yönelik tutumları: sosyal damgalanma, kendini damgalama, öznel sıkıntıları açma, benlik saygısı ve cinsiyetin rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 137-155.
- Haskan Avcı, Ö., Karababa, A. ve Zencir, T. (2019). Toplumsal cinsiyet bağlamında erkek okul öncesi öğretmen adayları: algıladıkları güçlükler ve gelecek kaygıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(4), 1092-1106.
- Havaçeliği-Atlam, D., & Yüncü Z. (2017). Relationship between cigarette, alcohol, substance use disorders and familial drug use in university students. *J Clin Psy*. 20(3), 161-170. doi: 10.5505/kpd.2017.88598
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karataş, A., Karataş, A. ve Gizir, C. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik danışma gereksinimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28-3), 250-265.
- Kaya, M. ve Varol, K. (2004). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin durumluk-sürekli kaygı düzeyleri ve kaygı nedenleri (Samsun örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(17), 31-63.
- Kızıldağ, S., Demirtaş Zorbaz, S., Gençtanırım, D. ve Arıcı, F. (2013). Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin psikolojik danışma yardımı almaya ve bu yardımın sunulduğu birimlere ilişkin görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 185-196.
- Kilroe, C. (2010). *A need assesment of potential online counseling service clients*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Calgary Üniversitesi, Kanada.
- Koçyiğit, M. ve Pamukçu, B. (2018). Üniversite öğrencilerinin psikolojik danışmadan beklentileri: Cinsiyet, psikolojik yardım alma deneyimi, psikolojik yardım almaya ilişkin tutum ve kişilik özelliklerinin rolü. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (4), 2148-2171. doi: 10.17240/aibuefd.2018.18.41844-504881
- Kula, K. ve Saraç, T. (2016) Üniversite öğrencilerinde gelecek kaygısı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 227-242.
- Kutlu, M. (2002). Üniversite öğrencilerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentileri. *Eğitim ve Bilim*, 27(123), 22-30.
- Lewis, J., Coursol, D. H., Bremer, K. L., & Komarenko, O. (2015). Alienation among college students and attitudes toward face-to-face and online counseling: Implications for student learning. *Journal of Cognitive Education and Psychology*, 14, 28–36. doi: 10.1891/1945-8959.14.1.28
- MacCallum, R. C., Widaman, K. F., Preacher, K. J., & Hong, S. (2001). Sample size in factor analysis: the role of model error. *Multivariate Behavioral Research*, 36(4), 611-637. doi: 10.1207/S15327906MBR3604_06

- McKenna, K. Y. A. (1998). The computers that bind: Relationship formation on the internet (Yayımlanmamış doktora tezi). Ohio Üniversitesi, ABD.
- Murphy, L., Parnass, P., Mitchell, D. L., Hallett, R., Cayley, P., & Seagram, S. (2009) Client satisfaction and outcome comparisons of online and face-to-face counseling methods. *British Journal of Social Work*, 39 (4), 627-640. doi: 10.1093/bjsw/bcp041
- Novella, J. K., Ng, K. M., & Samuolis, J. (2020). A comparison of online and in-person counseling outcomes using solution-focused brief therapy for college students with anxiety. *Journal of American College Health*, 1-8. doi: 10.1080/07448481.2020.1786101
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*. New York: McGraw Hill.
- Oral Kara, N., Akın, G. ve Alp, S. (2020). Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı ile sınav kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*, 2 (2) , 150-169.
- Oral, B. ve Çoban, A. (2020). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özbay, Y., Erkan, S., Cihangir-Çankaya, Z. ve Terzi, Ş. (2008). University students' help seeking attitudes, gender roles and self-concealment levels. *Uluslararası Psikolojik Danışmanlık Kongresi*, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Özbay, Y., Terzi, Ş., Erkan, S. ve Çankaya, Z. C. (2011). Üniversite öğrencilerinin profesyonel yardım arama tutumları, cinsiyet rolleri ve kendini saklama düzeyleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 59-71.
- Özdemir, M. ve Barut, Y. (2020). Psikolojik danışma uygulamalarında post modern bakış açısı: çevrimiçi psikolojik danışma. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 2(3), 192-199. doi: 10.35365/ctjpp.20.03.24
- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(7). 394-422.
- Özer, Ö., Yıkılmaz, M., Altınok, A. ve Bayoğlu, F. (2016). Psikolojik danışmanların çevrimiçi (online) psikolojik danışmaya yönelik tutumlarının danışan perspektifinden incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 58, 549-559.
- Poyrazlı, S. ve Can, A. (2020). Çevrimiçi psikolojik danışma: Etik kuralları, Covid-19 süreci ve öneriler. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 59-83.
- Richards, D., & Vigano, N. (2012). Online counseling. *Encyclopedia of Cyber Behavior*, 3(1), 699-713. doi: 10.4018/978-1-4666-0315-8.ch059
- Richards, D., & Viganó, N. (2013). Online counseling: A narrative and critical review of the literature. *Journal of Clinical Psychology*, 69(9), 994-1011. doi: 10.1002/jclp.21974
- Rochlen, A. B., Beretvas, S. N., & Zack, S. Z. (2004). The online and face-to-face counseling attitudes scales: A validation study. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development Journal*, 37(1), 95-111. doi: 10.1080/07481756.2004.11909753

- Savaş, A. C. ve Hamamcı, Z. (2010). Okullarda rehberlik hizmetlerinin internet üzerinden yürütülmesine ilişkin veli, öğrenci ve psikolojik danışmanların görüşlerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 147- 148.
- Sezer, S. ve Gülleroğlu, D. (2016). Psikolojik yardım arama tutumlarını yordayan değişkenler: Kendini damgalama, özsaygı, psikolojik yardım almış olma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 75-93. doi: 10.19171/uuefd.52149
- Shaughnessy, K., Rocheleau, J. N., Kamalou, S., & Moscovitch, D. A. (2017). The effects of social anxiety and online privacy concern on individual differences in internet-based interaction anxiety and communication preferences. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 20(4), 212-217. doi: 10.1089/cyber.2016.0329
- Stempliuk, V. A., Barroso, L. P., Andrade, A. G., Nicastri, S., & Malbergier, A. (2005). Comparative study of drug use among students at the University of São Paulo; São Paulo campus in 1996 and 2001. *Revista Brasileira de Psiquiatria*, 27(3), 185-93. doi: 10.1590/S1516-44462005000300006
- Şensoy, G., Akıman, H., Balkan, K., Gül, Y. S., Kaval, A., Sevinç, A. ve Baş, A. U. (2018). Eğitim fakültesi akademisyen ve öğrencilerinin üniversite psikolojik danışma birimine yönelik görüşleri. *Journal Of Higher Education And Science*, 8(1), 194-201.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. (6th Edition). Boston: Allyn and Bacon.
- Tan, H. (2000). *Psikolojik danışmanlık ve rehberlik*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Tanrıkulu, İ. (2009). Counselors-in-training students' attitudes towards online counseling. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 785-788.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Tekin, T. ve Korkmaz, A. (2016). Üniversite öğrencilerinde işsizlik kaygısı: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(17), 534-558.
- Topkaya, N. (2011). *Psikolojik yardım alma niyetinin sosyal damgalanma, tedavi korkusu, beklenen yarar, beklenen risk ve tutum faktörleriyle modellenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Tot, Ş., Yazıcı, A., Yazıcı, K., Erdem, P., Bal, N. ve Metin, Ö. (2004). Mersin'de ergenler arasında sigara, alkol ve yasadışı madde kullanım oranlarının yaygınlığı: ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerinin karşılaştırılması. *Yeni Symposium Dergisi*, 42, 77-81.
- Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (2011). *Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar için etik kurallar*. Erişim adresi: <http://pdr.org.tr/>

- Türküm, A. S., Kızıldaş, A. ve Sarıyer, A. (2004). Anadolu Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi'nin hedef kitlesinin psikolojik ihtiyaçlarına ilişkin ön çalışma. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 3(21), 15-27.
- Ulu Ercan, E. (2018). Yükseköğretimde psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine genel bir bakış. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47. 46-56.
- Uysal, İ. ve Kılıç, A. F. (2022). Normal dağılım ikilemi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 12(1), 220-248. doi: 10.18039/ajesi.962653
- Youn, S. (2009). Determinants of online privacy concern and its influence on privacy protection behaviors among young adolescents. *Journal of Consumer Affairs*, 43(3), 389-418. doi: 10.1111/j.1745-6606.2009.01146.x
- Young, K. S. (2005). An empirical examination of client attitudes towards online counseling. *CyberPsychology & Behavior*, 8(2), 172-177. doi: 10.1089/cpb.2005.8.172
- Zeren, Ş. G. (2020). *Psikolojik danışmada yeni açılımlar ve çevrimiçi psikolojik danışma: Uygulayıcılar için el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Zeren, Ş. G. (2015). Face-to-face and online counseling: Client problems and satisfaction. *Eğitim ve Bilim*, 40. doi: 10.15390/EB.2015. 4696.
- Zeren, Ş. G. ve Bulut, E. (2018). Çevrimiçi psikolojik danışmada etik ve standartlar: Bir model önerisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 63-8.
- Zeren, S. G., Erus, S. M., Amanvermez, Y., Buyruk Genc, A., Yılmaz, M. B., & Duy, B. (2020). The effectiveness of online counseling for university students in Turkey: A non-randomized controlled trial. *European Journal of Educational Research*, 9(2), 825-834. doi: 10.12973/eu-er.9.2.825